HOTĂRÎREA PLENULUI
CURŢII SUPREME DE JUSTIŢIE A REPUBLICII MOLDOVA

Despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislaţiei, la examinarea cauzelor penale, referitoare la încălcarea regulilor de securitate a circulaţiei sau exploatare a mijloacelor de transport

[Denumirea în redacţia Hotărîrii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

nr. 20 din 08.07.1999

"Culegere de hotărîri explicative" Chişinău, 2002, pag.340
"Culegere de hotărîri explicative" Chişinău, 2000, pag.256

*** * ***

Notă: În tot cuprinsul hotărârii, lexemul „177” se substituie cu lexemul „264”, conform Hotărîrii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017

Modificată de:
Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017
Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.25 din 29.10.2001

În procesul generalizării practicii judiciare în cauzele despre încălcarea regulilor de securitate a circulaţiei şi de exploatare a mijloacelor de transport s-a constatat că în general instanţele judecătoreşti aplică corect normele legii (articolele 264, 264[1], 265 Cod penal).

[Alineatul modificat prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

Concomitent, s-au depistat cazuri de aplicare incorectă a prevederilor articolelor nominalizate.

În scopul aplicării corecte şi uniforme a legislaţiei ce reglementează aceste chestiuni, călăuzindu-se de litera “e” art.2 şi litera “g” art.16 ale Legii “Cu privire la Curtea Supremă de Justiţie”, Plenul

HOTĂRĂŞTE:

1. Răspunderea penală, conform art.264 CP, survine numai în cazurile în care sunt încălcate regulile de securitate a circulaţiei rutiere sau de exploatare a mijloacelor de transport, în legătură cu care fapt apar urmările stipulate în acest articol, care trebuie să fie în raport de cauzalitate cu comiterea încălcării acestor reguli.

Încălcarea regulilor de securitate a circulaţiei şi de exploatare a mijloacelor de transport este o acţiune sau inacţiune a conducătorului mijlocului de transport, legată de încălcarea unei sau a câtorva prevederi ale Regulamentului circulaţiei rutiere, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.357 din 13.05.2009 şi pus în aplicare de la 16 iulie 2009 (în continuare „RCR”) sau a altor acte normative, care reglementează

securitatea circulaţiei şi exploatării transportului, încălcări ce conduc la consecinţele, prevăzute în dispoziţia art.264 CP.

[Pct.1 în redacţia Hotărîrii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

2. Instanţelor judecătoreşti li se explică că, prin „*mijloace de transport*" pot fi înţelese toate tipurile de automobile, tractoare şi alte tipuri de maşini autopropulsate, tramvaie şi troleibuze, precum şi motociclete, şi alte mijloace de transport mecanice. Prin „*alte maşini autopropulsate*" se subînţelege transportul, care circulă în mod ocazional pe drumurile publice, fiind destinat executării unor lucrări de construcţie, agricole, silvice sau altor activităţi (macarale, excavatoare, combine de recoltare etc.). Prin „*alte mijloace de transport mecanice"* înţelegem orice mecanism pus în mişcare, cu ajutorul unui motor, cu volumul de lucru nu mai mic de 50 cm^3 şi este subiect al regulilor de securitate a circulaţiei rutiere şi exploatare a mijloacelor de transport.

În unele cazuri, pentru determinarea parametrilor tehnici ai mijloacelor de transport, se efectuează expertiza tehnică.

[Pct.2 în redacţia Hotărîrii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

3. Dacă instanţa judecătorească conchide că în acţiunile făptuitorului există o componenţă a infracţiunii, în sentinţă urmează să indice de încălcarea căror reguli de circulaţie rutieră şi/sau de exploatare a mijloacelor de transport persoana este recunoscută vinovată, în ce mod s-au manifestat concret aceste încălcări şi dacă consecinţele survenite se află în legătură de cauzalitate cu încălcările indicate.

4. Nu pot fi trase la răspundere penală persoanele care, deşi au încălcat regulile de circulaţie şi de exploatare a mijloacelor de transport, nu au cauzat victimei vătămare medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii. În asemenea caz, poate surveni răspunderea contravenţională, potrivit art.242 Cod contravenţional.

[Pct.4 în redacţia Hotărîrii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

5. Acţiunile învinuitului care concomitent au avut drept urmare consecinţe prevăzute în diferite alineate ale art.264 C.P. şi/sau în art.242 Cod contravenţional, se încadrează conform unuia din alineatele art.264 C.P. care prevăd cea mai gravă din consecinţele survenite. În asemenea cazuri nu se intentează procedură administrativă. Totodată, în sentinţă urmează să se indice concret toate urmările parvenite în urma accidentului rutier.

Faptele cu diferite consecinţe urmează a fi calificate prin cumulul de infracţiuni numai în cazurile în care ele sînt săvîrşite în diferite perioade de timp.

[Pct.5 modificat prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

6. Pentru responsabilitatea în baza art.264 C.P. nu importă locul unde a fost săvîrşită infracţiunea. Aceasta poate fi automagistrală, stradă, curte, teritoriu al întreprinderii, cîmp şi alte locuri, unde este posibilă circulaţia mijloacelor de transport.

Nu poate fi temei pentru eliberarea conducătorului auto de răspundere penală în cazul în care în acţiunile lui există componenţa infracţiunii, chiar şi în cazul în care

regulile circulaţiei rutiere şi/sau de exploatare a mijloacelor de transport au fost încălcate şi de către pătimit (conducător auto, pieton, pasager ori de către alt participant la trafic).

Asemenea circumstanţe pot fi luate în consideraţie de către instanţa judiciară doar ca circumstanţe atenuante.

7. Subiect al infracţiunilor, prevăzute de art.264-265 CP, pot fi persoanele fizice, care au atins vârsta de 16 ani.

Lipsa permisului de conducere a mijloacelor de transport sau privarea de acest permis nu poate servi drept temei pentru eliberarea subiectului de responsabilitate penală.

În acelaşi timp nu este un semn obligatoriu al subiectului nici raportul cu mijlocul de transport, adică este el proprietar sau arendator al mijlocului de transport, l-a răpit, sau este o oarecare persoană, căreia proprietarul i-a predat conducerea unităţii de transport.

[Pct.7 modificat prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

8. În caz de încălcare a regulilor circulaţiei rutiere şi/sau de exploatare a mijloacelor de transport în timpul instruirii cursanţilor, răspunderea o poartă instructorul auto, dacă el nu a întreprins la timp măsuri pentru a preveni consecinţele menţionate în art.264 C.P., dar nu persoana ce efectuează pregătirea practică.

9. Conducătorul mijlocului de transport, care după săvîrşirea accidentului auto a părăsit persoana accidentată în pericol pentru viaţă, urmează să poarte răspundere conform concursului de infracţiuni (art. art.264, 163 C.P.). Dacă acţiunile lui nu pot fi încadrate în componenţa infracţiunii, prevăzute de art.264 C.P., dar viaţa persoanei accidentate a fost pusă în pericol în urma accidentului rutier săvîrşit de către acest conducător al mijlocului de transport, lăsarea cu bună ştiinţă fără ajutor a victimei, impune răspunderea în baza art.163 C.P. Însă în cazul decesului imediat al persoanei accidentate cînd făptuitorul era conştient de acest fapt, răspunderea în baza art.163 C.P. se exclude.

Concomitent, dacă în cauză se va constata, că decesul sau vătămarea persoanei accidentate au fost provocate intenţionat de învinuit, fapta va fi calificată ca infracţiune intenţionată contra vieţii şi sănătăţii populaţiei.

În cazurile în care făptuitorul a săvîrşit consecvent două infracţiuni independente, una dintre care este contra securităţii circulaţiei rutiere şi exploatării mijloacelor de transport, iar alta – împotriva vieţii şi sănătăţii populaţiei, acţiunile lui constituie cumulul infracţiunilor indicate.

[Pct.9 modificat prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

10. Instanţele judecătoreşti urmează să diferenţieze infracţiunile contra securităţii circulaţiei rutiere şi exploatării mijloacelor de transport de infracţiunile legate de încălcarea regulilor securităţii tehnice sau de protecţie a muncii la efectuarea lucrărilor cu utilizarea mijloacelor de transport sau celor contra vieţii şi sănătăţii. În cazul în care decesul sau leziunile corporale sînt provocate în urma încălcării regulilor de încărcare şi debarcare a încărcăturilor, reparaţiei mijloacelor de transport, efectuării lucrărilor de construcţie, lucrărilor agricole etc., acţiunile persoanelor care au comis astfel de

încălcări trebuie să fie încadrate, în dependenţă de circumstanţe concrete, în baza legii ce prevede responsabilitatea pentru infracţiunile legate de încălcarea regulilor protecţiei muncii şi securităţii tehnice ori contra vieţii şi sănătăţii populaţiei.

11. În cazurile în care accidentul rutier a fost săvârşit în stare de ebrietate, constatarea stării de ebrietate a subiectului se efectuează, în baza testării alcoolscopice sau examinării medicale, efectuate în conformitate cu Regulamentul privind modul de testare alcoolscopică şi examinare medicală pentru stabilirea stării de ebrietate şi naturii ei, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.296 din 16.04.2009.

Prin *stare de ebrietate* se înţelege starea de dereglare psihofuncţională a organismului, survenită atât în urma consumului de alcool, cât şi a folosirii drogurilor şi/sau altor substanţe, cu efecte similare. Se atenţionează că, la stabilirea gradului stării de ebrietate alcoolică, trebuie de luat în considerare concentraţiile, prevăzute la dispoziţiile alin.(2) şi (3) art.134^{12}.

În toate cazurile, instanţa va clarifica temeinicia actelor, ce confirmă existenţa stării de ebrietate a şoferului, în momentul săvârşirii accidentului rutier.

Se menţionează: concluzia medicului „*consecinţele consumului de alcool*" nu poate fi considerată drept stare de ebrietate.

În cazurile litigioase, pentru constatarea stării de ebrietate, este necesară efectuarea expertizei medico-legale respective.

Aplicând pedeapsa, în baza alin.(2), (4), (6) art.264 CP, aflarea în stare de ebrietate nu poate fi recunoscută şi ca circumstanţă agravantă.

[Pct.11 în redacţia Hotărîrii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

12. Efectuarea expertizei autotehnice pe parcursul cercetării judiciare se fixează în ordinea stabilită de legislaţia de procedură penală.

Urmează să se ţină cont de faptul că numai decizia pe marginea chestiunilor speciale ţine de competenţa expertului. În legătură cu aceasta, fixînd expertiza respectivă, instanţa de judecată nu este în drept să înainteze expertului chestiuni de drept (vinovăţia sau nevinovăţia conducătorilor de transport) care sînt în exclusivitate de competenţa judecăţii.

În cazul în care se pune la îndoială exactitatea, temeinicia sau suficienţa încheierilor, instanţa, reieşind din cerinţele art.148 CPP, poate să dispună efectuarea unei expertize suplimentare sau a unei expertize repetate. În încheierea, prin care s-a dispus efectuarea expertizei suplimentare sau repetate, trebuie să fie concretizate motivele dispunerii ei.

Fixînd expertiza, instanţa judecătorească trebuie să prezinte date primare bazate pe materialele dosarului, care sînt necesare expertului pentru soluţionarea chestiunilor abordate. În cazul în care există probe contradictorii referitoare la circumstanţele accidentului rutier, instanţa judecătorească poate porunci expertului să prezinte referitor la ele cîte o încheiere separată.

Este raţional de a recomanda abordarea chestiunilor despre legătura cauzală dintre acţiunea (inacţiunea) conducătorului mijlocului de transport stabilită de instanţă cu starea tehnică a unităţii de transport, cu condiţiile rutiere, cu faptul accidentului rutier.

[Pct.12 modificat prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

13. Adoptînd sentinţa, instanţa judecătorească, în baza analizei tuturor probelor adunate, este obligată să indice ce date primare din cele propuse expertului pot fi recunoscute autentice, după aceea să aprecieze raportul expertului, luînd în consideraţie faptul că, în conformitate cu art.101 C.P.P., acest raport nu are prioritate faţă de alte dovezi şi se supune aprecierii în egală măsură cu alte date, cercetate de judecată.

[Pct.13 modificat prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

14. Efectuarea expertizelor autotehnice revine, de regulă, Centrului Naţional de Expertize Judiciare de pe lângă Ministerul Justiţiei sau experţilor particulari, incluşi în Registrul de stat al experţilor judiciari atestaţi. Instanţele judecătoreşti urmează să ţină cont că expertiza judiciară poate fi efectuată de către experţii particulari, incluşi în Registrul de stat al experţilor judiciari atestaţi, cu excepţia expertizelor, în cauzele penale, privind infracţiunile comise împotriva vieţii, sănătăţii, libertăţii şi demnităţii persoanei.

[Pct.14 în redacţia Hotărîrii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

15. În cazurile în care este evidentă influenţa condiţiilor drumurilor asupra accidentului rutier, instanţele judecătoreşti urmează să verifice aceste condiţii. În legătură cu aceasta instanţelor judecătoreşti li se recomandă să cerceteze minuţios circumstanţele accidentului rutier din punctul de vedere al influenţării condiţiilor drumurilor asupra acestor accidente, inacţiunilor serviciilor rutiere în asigurarea securităţii circulaţiei rutiere.

Constatînd vinovăţia proprietarului sau a administratorului drumului, acesta, în cazul încălcării modului de întreţinere, reparare şi exploatare şi a stării tehnice a drumurilor, poartă doar răspundere materială pentru pagubele cauzate participanţilor la trafic, în baza art.13 al legii drumurilor.

16. În cadrul judecării cauzelor penale instanţele judecătoreşti urmează să individualizeze cu stricteţe măsura de pedeapsă şi să aplice inculpaţilor pedeapsa pentru infracţiunile contra siguranţei transporturilor, luînd în consideraţie caracterul şi gradul de pericol social la săvîrşirea infracţiunii, personalitatea făptuitorului şi circumstanţele care agravează ori atenuează responsabilitatea.

17. Conform art.65 C.P. pentru infracţiunile contra securităţii circulaţiei rutiere şi exploatării mijloacelor de transport, instanţele judecătoreşti au dreptul să discute chestiunea cu privire la aplicarea faţă de inculpat a pedepsei complementare – privaţiunea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen nu mai mic de un an.

Reducerea termenului de pedeapsă complementară la un termen nu mai mic de un an la stabilirea pedepsei în baza art.264 alin.4, 6 C.P. este posibilă numai dacă există circumstanţe prevăzute de art.79 C.P.

[Pct.17 modificat prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

18. Art.264^1 CP stabileşte răspunderea pentru trei infracţiuni distincte (corespunzătoare alin.(1) - (3) art.264^1 CP). La alin.(4) art.264^1 este prevăzută o circumstanţă agravantă comună pentru cele trei fapte infracţionale – săvârşirea acestor

infracţiuni de către persoana care nu deţine permis de conducere sau care este privată de dreptul de a conduce mijloace de transport. Astfel, se reţin cele două ipoteze ale respectivei variante agravate: subiectul nu deţine permis de conducere sau subiectul este privat de dreptul de a conduce mijloace de transport.

Răspunderea penală, conform art.264^1 alin.(1) survine numai în cazurile în care conducerea mijlocului de transport de către o persoană, care se află în stare de ebrietate alcoolică, cu grad avansat sau în stare de ebrietate, produsă de substanţe narcotice, psihotrope şi/sau de alte substanţe cu efecte similare, să nu provoace urmările indicate la art.264 CP, pe cale de consecinţă, în cazul provocării urmărilor enunţate, se va aplica calificarea, corespunzător dispoziţiilor art.264 alin.(2), (4), (6) CP.

Prohibiţia conducerii în stare de ebrietate derivă din prevederile pct.14 lit.a) din RCR, potrivit cărora, conducătorului de vehicul îi este interzis să conducă vehiculul în stare de ebrietate, sub influenţa drogurilor sau altor substanţe contraindicate, sub influenţa preparatelor medicamentoase, care provoacă reducerea reacţiei, fiind bolnav, traumatizat sau într-o stare avansată de oboseală, de natură să-i afecteze capacitatea de conducere.

[Pct.18 în redacţia Hotărîrii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

19. De menţionat că răspunderea, reglementată la art.264^1 alin.(2) CP, o poartă persoana, care predă cu bună-ştiinţă conducerea mijlocului de transport către o persoană care se află în stare de ebrietate, dacă această acţiune a provocat urmările, indicate la art.264 CP.

Prohibiţia impusă conducătorului sau posesorilor mijloacelor de transport (ori altor asemenea persoane) să predea conducerea mijlocului de transport către o persoană, care se află în stare de ebrietate, rezultă din dispoziţiile pct.126 alin.1) lit.a) RCR, potrivit căruia, persoanele responsabile de exploatarea vehiculelor sunt obligate, printre altele, să nu admită la conducerea vehiculelor persoane, care sunt în stare de ebrietate, sub influenţa drogurilor sau altor substanţe contraindicate, sub influenţa preparatelor medicamentoase, care provoacă reducerea reacţiei.

[Pct.19 introdus prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

[Pct.19 exclus prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.25 din 29.10.2001]

20. Răspunderea, potrivit art.264^1 alin.(3) CP, o poartă conducătorul mijlocului de transport, în cazul refuzului, împotrivirii sau eschivării de la testarea alcoolscopică, de la examenul medical, în vederea stabilirii stării de ebrietate şi a naturii ei sau de la recoltarea probelor biologice, în cadrul acestui examen medical.

Obligaţia enunţată reiese din dispoziţiile art.23 alin.(3) lit.b) al Legii privind siguranţa traficului rutier, potrivit cărora, conducătorul de autovehicul este obligat să se supună, la solicitarea agentului de circulaţie, procedurii de testare a aerului expirat şi a examenului medical de recoltare a probelor biologice, în vederea constatării alcoolemiei ori consumului de droguri şi de alte substanţe psihotrope sau de medicamente cu efecte similare.

[Pct.20 în redacţia Hotărîrii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

21. În conţinutul dispoziţiei art.265 CP persistă 2 fapte distinse, în funcţie de calitatea specială a subiectului infracţiunii:

- punerea în exploatare a mijloacelor de transport, cu defecte tehnice vădite sau altă încălcare gravă a regulilor de exploatare a acestora, ce asigură securitatea circulaţiei, poate fi impusă doar în cazul în care survin consecinţe, indicate în art.264 CP şi dacă aceste consecinţe sunt în legătură de cauzalitate cu acţiunile persoanei, responsabile pentru starea tehnică sau pentru exploatarea mijloacelor de transport;

- încălcarea regimului de lucru al şoferilor sau mecanizatorilor poate fi impusă doar în cazul în care survin consecinţe, cuprinse în art.264 CP şi dacă aceste consecinţe sunt în legătură de cauzalitate cu acţiunile persoanei, care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau o altă organizaţie nestatală.

[Pct.21 în redacţia Hotărîrii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

22. Prin noţiunea de "punere în exploatare" urmează să se înţeleagă ordinul sau permisiunea pentru plecarea pe rută a mijlocului de transport cu asemenea defecte tehnice care sînt interzise pentru exploatarea tehnică a mijloacelor de transport şi care pot conduce la urmări periculoase, în special, în sistemele de transmisie, direcţie, frînare, rulare, lumini şi semnalizare, uzare a protectoarelor roţilor şi altele.

[Pct.22 modificat prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

23. Prin noţiunea "altă încălcare gravă a regulilor de exploatare a mijloacelor de transport" se înţelege accesul la conducerea mijlocului de transport al persoanelor care nu au permis de conducere sau posedă permis de conducere necorespunzător categoriei din care face parte autovehiculul respectiv, încălcarea gravă a regimului de lucru al şoferilor, neîndeplinirea controlului stării tehnice a mijloacelor de transport sau neîndeplinirea altor cerinţe care sînt înaintate prin actele normative respective faţă de persoanele responsabile pentru starea tehnică şi exploatarea mijloacelor de transport.

24. Se atenţionează că, în calitate de subiect al infracţiunii (art.265 CP) pot fi persoane din categoria strict determinată, responsabile pentru starea tehnică a mijloacelor de transport, îndeosebi salariaţi ai întreprinderilor de transport, cu orice formă de proprietate, care au obligaţiunea specială de a asigura controlul, privind starea tehnică a mijloacelor de transport, de asemenea, conducători ori posesori ai mijloacelor de transport individuale, care i-au permis altei persoane să exploateze transportul, deşi ştia că el avea defecte tehnice.

[Pct.24 în redacţia Hotărîrii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

25. Instanţele judecătoreşti în cadrul examinării cauzelor despre infracţiunile contra securităţii circulaţiei rutiere şi exploatării mijloacelor de transport trebuie să întreprindă măsuri pentru soluţionarea corectă a acţiunilor civile care rezultă din cauzele penale.

Pe cauzele legate de încălcarea regulilor de securitate a circulaţiei auto şi exploatarea mijloacelor de transport, în calitate de reclamaţi civili, vor fi traşi posesorii mijloacelor de transport, deoarece, în conformitate cu art.1410 CC, obligaţia de

reparare a prejudiciului revine persoanei, care posedă izvorul de pericol sporit, în baza dreptului de proprietate ori în alt temei legal sau persoanei, care şi-a asumat paza izvorului de pericol sporit.

[Pct.25 modificat prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

26. Luînd în consideraţie gradul sporit de pericol social al infracţiunilor contra siguranţei transporturilor, Instanţele judecătoreşti în fiecare caz vor studia minuţios motivele ce au condus la încălcarea legislaţiei, vor depista deficienţele din activitatea întreprinderilor ce exploatează mijloace de transport, motivele întreţinerii necorespunzătoare a drumurilor, reacţionînd în ordinea stabilită de lege (art.218 C.P.P.) cu încheieri interlocutorii.

[Pct.26 modificat prin Hotărîrea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr.4 din 15.05.2017]

27. În legătură cu adoptarea hotărîrii nominalizate se abrogă hotărîrea Plenului Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova din 21 decembrie 1978 nr.10 “Despre practica judiciară în cauzele cu privire la accidentele rutiere” cu modificările ulterioare.